

Література

1. Авраменко О. Особливості інтеграції українського актуального мистецтва в європейський мистецький простір (досвід у Венеційській бієнале 2001-2007 років) / О. Авраменко // Сучасне мистецтво: Науковий збірник. – 2007. – Вип. 4. – С. 25–39.
2. Булавина Н. Неслухняне мистецтво теперішнього часу / Н. Булавина // Сучасне мистецтво: Науковий збірник. – 2007. – Вип. 4. – С. 40–48.
3. Виктория Бурлака: "Произведение – это больше, чем художник, но куратор – больше, чем художник и произведение" // Шо. – 2007. – № 73. – С 7–10.
4. Карнак А. Формування експертної думки в мистецтві у пошуках єдиного підходу / А. Карнак // Сучасне мистецтво: Науковий збірник. – 2007. – Вип. 4. – С. 273–286.
5. De profundis. Каталог виставки. – Київ, Мистецький Арсенал, 2009. – 180 с.

References

1. Avramenko O. (2007). Especially the integration of the Ukrainian contemporary art in European art space (experience in the Venice Biennale 2001-2007 years). Suchasne mystetstvo [in Ukrainian].
2. Bulavina N. (2007). Naughty art of the present time. Suchasne mystetstvo [in Ukrainian].
3. Burlaka V. (2007). The work is more than an artist, but the curator is more than the artist and the work. Sho [in Russian].
4. Karnak A. (2007). The formation of the expert opinions in the art in search of a unified approach. Suchasne mystetstvo [in Ukrainian].
5. De profundis. Catalogue of the exhibition (2009). Kyiv: Mystetskyi Arsenal [in Ukrainian].

УДК 791.9

Зайченко Світлана Мар'янівна,
аспірантка Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
e-mail: svitlana.zaichenko@mail.ru

ВПЛИВ СУЧАСНОГО ЕСТРАДНОГО ШОУ НА СВІДОМІСТЬ МАС

У статті визначено поняття та характерні риси сучасного естрадного шоу як форми видовищного мистецтва. На основі проведеного аналізу виокремлено позитивні та негативні аспекти впливу сучасного естрадного шоу на свідомість мас. Запропоновано шляхи подолання негативного впливу естрадних маніпуляцій, які притаманні сучасному шоу-бізнесу. Результати дослідження призначені для безпосереднього застосування митцями на практиці та педагогами у навчально-виховній діяльності з метою підвищення мистецько-естетичного рівня естрадного шоу та сучасного глядача.

Ключові слова: естрада, естрадне шоу, естрадне мистецтво, шоу-бізнес, естрадна маніпуляція.

Зайченко Светлана Марьяновна, аспірантка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Влияние современного эстрадного шоу на сознание масс.

В статье определено понятие и характерные черты современного эстрадного шоу как формы зрелищного искусства. На основе проведенного анализа выделены позитивные и негативные аспекты влияния современного эстрадного шоу на сознание масс. Предложены пути преодоления негативного влияния эстрадных манипуляций, которые присущи современному шоу-бизнесу. Результаты исследования предназначены для непосредственного применения деятелями искусства на практике и педагогами в учебно-воспитательной деятельности с целью повышения художественно-эстетического уровня эстрадного шоу и современного зрителя.

Ключевые слова: эстрада, эстрадное шоу, эстрадное искусство, шоу-бизнес, эстрадная манипуляция.

Zaichenko Svetlana, postgraduate, National academy of managerial staff of culture and arts.

The impact of modern variety show on the consciousness of the masses.

This article defines the concept and characteristics of modern variety show as a form of spectacular art. Based on the analysis, we selected the positive and negative impacts of modern pop show on the consciousness of the masses. The ways to overcome the negative impact of variety manipulations, being inherent in modern show business are proposed. The results of the study are intended to the direct application in practice by artists and teachers in educational activities to enhance artistic and aesthetic level of variety shows and the modern audience.

Keywords: variety, variety show, spectacular art, show business, variety manipulation.

На сьогодні спостерігається великий інтерес і науковців, і митців, і простих громадян до тих видів мистецтва, які задовольняють потребу сучасної, обтяженої важкою, часто надлишковою інформацією, людини "дозвіллевої цивілізації" у святі, щасті, любові, увазі, повазі, підтвердженні своєї значущості. Одним з таких явищ у видовищному розважальному мистецтві є поняття "естрадне шоу", різного роду рекламою та продуктом якого заповнені відповідні сайти Інтернету, екрани телебачення, концертні зали та відкриті майданчики, сторінки ЗМІ тощо. У повсякденному житті поняття "естрада" часто пов'язують з поняттям "шоу-бізнес". Втім, естрадне шоу і бізнес – це не завжди мистецтво, тому завдання науковців, митців полягає у тому, щоб розмежувати їх і не дати проникнути бездуховності, аморальності, "дешевизні", непрофесійності в те, що ми називаємо мистецтвом.

Висвітленню проблем розвитку сучасного естрадного мистецтва присвячували свої роботи багато мистецтвознавців (В. Березан, Н. Дрожжина, М. Мозговий, Г. Побережна, Н. Попович, О. Сапожнік, Н. Свещинська, В. Солодовник та ін.), охоплюючи, в основному, сферу сучасної музичної естради; С. Клітін, В. Петрушин, С. Чернікова розглядали питання розвитку естрадного мистецтва на тлі розвитку суспільства; Ю. Айзеншпіс, Л. Готовцев, А. Дугін, В. Зверева, А. Калініна, А. Костіна, М. Мозговий, М. Переверзєв, Й. Пригожин вивчали проблеми поп-культури, масової культури, естради, шоу-бізнесу та їх вплив на сучасний стан мистецтва; питанням витоків, форми, методів впливу, створенню,

принципам оформлення і передачі видовища, як виду мистецтва, присвячували свої роботи А. Варганов, Л. Михайлов, А. Новікова, Я. Ратнер, К. Станіславська, М. Хренов. Втім, актуальним і малодослідженим залишається питання створення та впливу естрадного видовища, як найпопулярнішої сучасної мистецької форми, на свідомість мас.

Метою статті є визначення впливу сучасного естрадного шоу на свідомість мас та виявлення шляхів захисту від естрадних маніпуляцій, притаманних сучасному шоу-бізнесу.

Життєдіяльність людини з самого початку її історії відбувалась в умовах наявності "двох світів" – природи і світу людських стосунків, які, постійно взаємодіючи і антагонізуючи, містять у собі небезпеку "зіткнень і зривів". У цьому проявилась розколотість людини на природне і суспільне, на об'єктивну та суб'єктивну реальність, на внутрішній (психічний) і зовнішній (перетворювально-практичний) аспекти активності.

Гегель вважав, що "тільки людина має, так би мовити, привілей на божевілля і безумство", що хвороба духу (психічна хвороба) – "роздвоєння", "внутрішня розірваність" і "надлом душі" – викликана як зовнішніми суперечностями суспільного характеру, так і внутрішніми суперечностями, багато в чому є залежними від характеру та виховання людини [4, 122].

Із сходженням людини по сходинках цивілізації і все більшим її зануренням в соціальні процеси збільшувалась кількість зовнішніх впливів. Як зазначав Ф. Бассін, людина впродовж усього свого життя для самозбереження вимушена захищатись (як на біологічному, так і соціальному рівні) від різноманітних нападів і небезпек, від голоду і холоду, хвороб і агресії, тварин і людей; від нападів політичного, правового, окультного і навіть естетично-художнього (нав'язування смаків, поглядів тощо); від нападів підозри, ревнощів, невихованості, хамства, невігластва, фанатизму тощо [1, 124].

Беззаперечно, провідними і визначальними факторами захисту людини є економічні, соціальні і політичні, які включають забезпечення нормальної життєдіяльності людини. "Одним із засобів психологічного захисту людини із давніх часів є мистецтво, яке не без підстав називають "суспільною технікою почуттів", знаряддям суспільства, за допомогою якого втягуються в круг соціального життя найбільш інтимні й особисті сторони людської істоти. Виносячи їх назовні, матеріалізуючи їх у вигляді художніх творів, мистецтво здійснює "метаморфозу" почуттів під впливом переадресування "центральної емоції" або емоції, що вирішується переважно в корі головного мозку" [3, 295]. Здатність людини звільнитись від безпосередньої зосередженості серця і набувати свободу духу була помічена ще здавна. Гегель писав, що плач, особливо "вголос", відчужує те, що відчувається внутрішньо, тому римляни, добре знайомі з цією силою голосу, навмисне примушували жінок голосити на похоронах, тим самим перетворюючи скорботу, що виникла в грудях, у щось чуже і предметне, в те, що протистоїть переповненому почуттям скорботи суб'єкту і доступне спогляданню [4, 128]. У мистецтві це дає можливість вирішенню і згасанню того болісного напруження, яке викликано складністю і суперечливістю життя, міжособистісними стосунками. Вимушена стримувати і приховувати свої страждання, горе, жах, не-

навість, обурення в реальному житті, людина має можливість пережити це за допомогою твору мистецтва, одержуючи при цьому особливе духовне задоволення, оскільки все це вже опосередковане естетичним ставленням митця і вилите в художню форму, відкриваючись по-новому в більш високій життєвій правді. Мистецтво, викликаючи до життя найпотаємніші пристрасті людини, примушує їх, як зауважує Л. Виготський, протікати в гранітних берегах протилежних почуттів, боротьба яких завершується катарсисом [3, 231].

Катарсис передбачає подолання і витіснення небажаних компонентів духовного світу людини бажаним і "очищеним", "проясненням" моральних почуттів, придбанням бажаного спокою і рівноваги, гармонії. Це та світлість і ясність, та тиша і умиротворення духу, той глибокий спокій і впевненість, те розширення і олюднення нашого "Я", яке викликає почуття особливої причетності до світу людей, добра, злагоди, братства, що закладено генетично в кожній людині, але, на жаль, спотворюється, травмується або навмисно знищується нечистими на "руку" і "душу" ділками сьогоднішнього прагматичного техногенного світу. Люди шукають і готові знайти в творах мистецтва ті почуття і думки, які б не лише відновили здатність сміятись, радіти, захоплюватись, співчувати, зняти "параліч волі" і песимізм, але й підняти пороги свого духовного світу, забезпечити потрібний життєвий тонус і необхідну життєстійкість.

Зазначимо, що мистецтво психотерапевтичними засобами охоплює не лише окремі особистості, але й широкі маси людей, де завжди є суперечності та конфлікти, труднощі життя і незадоволені потреби, необхідність долати перешкоди й терпіти неприємності, переживати образи і страждати [9, 300]. "Твори мистецтва, – писав відомий німецький письменник і естетик Й.-Р. Бехер, – це надзвичайно тонкий інструмент для вистукування "себе", який має народ. Завдяки їм він може вслухуватися в самого себе, в найпотаємніші глибини свого існування, виявити щонайменшу неритмічність биття серця і визначити, які засоби йому на користь або на шкоду" [2, 28].

Можна сказати, що саме естрадне видовище в ідеалі повинно стати тим своєрідним "психотерапевтичним" дзеркалом сучасності, в якому "хворі" і "здорові" люди впізнаватимуть себе і свої "хвороби" та проблеми, знаходитимуть шляхи зцілення і отримуватимуть взірці поведінки в різних життєвих ситуаціях. Але до цього ідеалу треба пройти складний шлях і науковцям, і митцям, і самим глядачам, тобто всім учасникам створення естрадного шоу в розумінні того, яким повинно бути естрадне шоу, аби воно не виходило за рамки мистецтва і не слугувало засобом швидкої та легкої наживи для нерозбірливих бізнесменів.

У світлі вищесказаного стає зрозумілим, що основним об'єктом уваги у цій публікації будуть "больові точки" і "хворі" сторони естрадного видовища у світлі сучасних реалій і виявлення шляхів його зцілення. В цьому аспекті розглянемо естрадне шоу як засіб розвитку творчого потенціалу особистості (безпосереднього учасника вищевказаного мистецького дійства).

Насамперед, треба вказати, що творчість як родова сутність людини і показник її цивілізованості дозволяє людині самостверджуватись як особистості і відчувати напруженість, динамізм, повноту життя і свободу. На комунікатив-

них особливостях сучасних мистецько-видовищних форм акцентує мистецтвознавець К. Станіславська, дослідивши, що "розвиток ідеології постмодернізму (від 60–70-х рр. ХХ ст. і до сьогодні) спричинив поступове перетворення культурного простору з логоцентричного на візіоцентричний, в результаті чого сучасна людина фактично стала суб'єктом візуальної репрезентації, проживаючи своє життя в атмосфері тотальної візуалізації, вона відчуває себе то глядачем, то виконавцем... Сучасна публіка вже не хоче просто спостерігати – глядач потребує сильніших вражень та відчуттів, така погоня за емоціями сприяє тому, що він стає повноправним учасником візуального дійства ... взаємозв'язок між митцем і глядачем відзначений демократичністю, двонаправленістю, більшим чи меншим ступенем взаємодії (емоційної, тілесної, творчо-ігрової) а також "розмиванням" меж між виконавцем та реципієнтом – просторових, часових, суб'єкт-суб'єктних, особистісно-професійних)" [11, 125]. Саме участь в естрадному шоу, в т.ч. і його перегляд, забезпечує людині вихід за межі свого обмеженого "Я" і буденності, одержувати як матеріал для заповнення смислових лакун, так і простір для самореалізації, керуючись наявним і належним, самопроектуючись в минуле і майбутнє.

Відповідно до наукового досвіду, творчі можливості особистості народжуються як реакція мозку на новизну, що породжує ефект здивування, і мозок немовби "програє" масу готовностей до нової ситуації, переживає творче піднесення поза жорстким контролем свідомості, що дозволяє відійти від стандартів і стереотипів, відкрити ступінь "відкритості" як до нових, так і до звичайних, на перший погляд, речей. Творчість крізь призму естрадного шоу пов'язана передусім з афектними процесами-емоціями, почуттями, бажаннями, що лежать в основі вираження активного ставлення, викликаного зіткненням наявного з належним, прагнень і можливостей їх реалізації, ідеалів і дійсності. Особлива роль тут належить естетичній емоції, яка, підкоривши собі всі інші емоції, допомагає інтелекту долати страх перед авторитетом встановленого і загальноприйнятого. Тому таким поширеним і жагучим є бажання не тільки митців-початківців, але і вчорашніх глядачів, які взагалі ще донедавна не мали потягу до творчості чи мистецтва, випробувати себе на будь-якому відомому творчому шоу, ставши його безпосереднім учасником.

Мистецтво покликане привести в рух всі компоненти психіки, весь запас відображеного. Для цього творець естрадного шоу за допомогою "вилучених" із зовнішнього світу "олюднених" елементів створює особливу значиму форму, згорнуту "всередину", до внутрішнього світу людини. Кольорові, світлові, звукові та інші чинники можуть служити різним ідеям, викликати різні асоціації, що дозволяє людині виходити за межі простої чуттєвої реакції. Продукт естрадного шоу сприяє виробленню в його споживача особливого стану, під час якого здійснюються різні перетворення і перерозподіл у сфері психіки, що призводить до відчуття динамізму і впевненості, бажання діяти і творити, не замислюючись над тим, що такий стан викликаний вигаданими персонажами і умовними формами.

У сучасному світі поняття "естрадне шоу" найтісніше пов'язане з поняттям "естрада". Термін "естрада" виник в мистецтвознавстві на межі ХІХ–ХХ ст.

і об'єднав усі легко доступні для сприймання жанри (пісню, танець, художнє слово, інтермедію, спортивно-циркові трюки тощо). Значення вищевказаного терміну не є міжнародним чи однозначним. Поняття "естрада" існувало в СРСР й існує на пострадянському просторі (в той час, як у Західній Європі та Америці – це мюзик-холи, вар'єте, кабаре, шоу та ін.). Цим терміном об'єднували всі художні розважальні заходи. Можливо, це і є однією з причин того, що в наш час глобалізації і прагнення "пострадянського" суспільства проникнути і отожднити себе з нібито більш успішним, прогресивнішим "західним" суспільством, різного роду розважальні заходи називають "естрадними", що не завжди відповідає дійсності, якщо вони не містять в собі ознак мистецтва. У нашій країні в наш час "естрада" – це поняття, яке об'єднує всі види і форми видовищ, що мають естрадне начало. Головними ознаками естрадності є відкритість і необмеженість не тільки в просторовому значенні, але, головне, у формі діалогу з глядачем, змушуючи останнього до співучасті; лаконізм, відвертість, імпровізаційність, святковість, дохідливість, оригінальність, яскравість; логічна завершеність окремих різножанрових естрадних номерів, об'єднаних однією ідеєю, метою, темою, в єдине ціле. Таким чином, можна сказати, що естрада – це форма спілкування, що презентує в собі різноманітні форми видовища.

Категорія "шоу" походить від англійського show – видовище, показ. Можна стверджувати, що саме поняття видовища як видива (як того, що можна побачити) і шоу в певній мірі є ідентичними. Домінантними в обох випадках є візуальність і презентативність. Отже, для того, щоб те чи інше естрадне мистецьке дійство можна було віднести до категорії шоу, воно ще повинно мати і головні ознаки видовищності: заставляти плакати чи сміятися, тобто емоційно співпереживати, бути колективним (масовим), містити бурлеск, азарт, незвичність дії, динаміку розвитку головного сюжету. Сьогодні під естрадою розуміють деяку трансформацію образу, використання психологічної ілюзії, створення маски, коли актор, співак чи інший виконавець входить в певний образ і малює заздалегідь продуману режисерами картину. На відміну від мистецтва театру, в естрадному шоу глибока переробка образу відбувається нечасто. Найчастіше артист використовує деякий шаблон, подібний до маски, які використовували для свого театру древні греки. Такий виступ забезпечує більш легке сприйняття, засвоєння і, відповідно, вдячну винагороду публіки.

Шоу-бізнес, як складне явище і поняття, яке асоціюється передусім з комерційним прибутком, має безпосередній вплив на сучасну, в тому числі й українську естраду. Роз'яснюючи в своїх роботах значення сучасного поняття "естради", мистецтвознавець В. Солодовник зауважує, що, "по-перше, інтереси шоу-бізнесу охоплюють практично всі видовища, які можуть мати комерційний успіх, а "естрада" – лише мистецтво "легких жанрів", по-друге, слово "естрада" не зникло з активного слово обігу, можливо, ще й тому, що шоу-бізнес – то різновид бізнесу, а естрада – явище популярного мистецтва" [10, 140]. Сам по собі шоу-бізнес – це комерційна діяльність у сфері розваг. Він має на меті отримання прибутку від створення на сцені деяких образів (звідси складова "бізнес"). Для цього спробуємо розібратися: хто, як, за яких обставин і з якою метою створює комерційні сценічні образи.

Шоу-бізнес має безпосередній вплив на сценічні та естрадні елементи шоу безпосередньо через продюсерів – людей, які відповідають за створення комерційно привабливих образів. В своїй популярній серед фахівців даного напрямку мистецтва книзі "Політика – вершина шоу-бізнесу" відомий продюсер Йосип Пригожин зазначає: "На мій погляд, і наука, і мистецтво тісно і органічно переплетені в діяльності продюсера. І в цьому змісті його робота може бути названа творчістю" [7, 116]. Продюсер чи продюсерська компанія, яка включає багато різноманітних спеціалістів в даній сфері, на даному етапі розвитку суспільства є ідейним відповідальним за маніпуляцію свідомістю глядача, яка відбувається на естраді. Для безпосереднього здійснення процесу маніпуляції необхідний деякий об'єкт, до якого буде прикута увага публіки. Артист чи група виконавців, які працюють під безпосереднім керівництвом продюсера, може носити епітет "кумир", що наближає продукт шоу-бізнесу до доісторичних жертовних ідолів, які вимагали сліпого поклоніння. Кумир, який працює на естраді, повинен володіти, як мінімум, добре продуманим, створеним групою спеціалістів-іміджмейкерів іміджем (від англ. "образ", "зображення"), а, як максимум (що дуже актуально сьогодні) – талантом і харизмою. Створений образ формує певне ставлення до об'єкту через ЗМІ і може поєднувати як реальні риси артиста, так і видумані, насильно вживлені за допомогою пропаганди і піар-ходів.

Щоб зрозуміти, для чого існує добре продумана система естрадної маніпуляції, необхідно знову звернутись до поняття шоу-бізнесу та його законів, які регламентують процес споживання творчого продукту. Маніпуляція свідомістю при естрадній маніпуляції відбувається не у вигляді насилля, а у вигляді спокуси. Глядачам демонструють привабливі для них картини, послуговуючись не стільки розумом, скільки почуттями, а ще частіше – інстинктами, первісними емоціями, простими і зрозумілими кожній людині. Не усвідомлюючи всієї відповідальності, "батьки" такого яскравого, оманливо-привабливого і підступного творчого продукту часто діють на больові точки суб'єкта (публіки), наносячи йому велику шкоду. Частіше за все це підлітки, свідомості яких притаманна сексуальна енергія, що шукає виходу.

Будь-яка маніпуляція переслідує зміну психологічної установки індивідуума, в даному випадку – з метою отримання наживи. Між тим, сама жертва маніпуляції цього не помічає. В основі будь-якої естрадної маніпуляції лежить міф – поняття, фактор, явище, що не відповідає реальності, видумка, в яку пропонують повірити. Реальність тим часом деформується, а глядач сприймає її як дійсність. Такими основними міфами в системі естрадної маніпуляції є гіперсексуальність артиста, його розкута поведінка, одяг, біографія. Маніпулюють навіть почуттями, повідомляючи, що кумир є, наприклад, членом спілки захисту тварин чи допомагає хворим дітям (коли цього насправді немає), що сприяє позитивному забарвленню образу, а відповідно, притягненню ще більшої кількості прихильників.

Втім, більшість маніпуляційних дій відбувається на сцені безпосередньо під час шоу і при цьому використовуються досить примітивні, але активно діючі засоби. Види естрадної маніпуляції мають декілька різновидів, але всі вони направлені на інстинктивну підсвідомість глядача. При цьому відбувається ніби

програмування поведінки певної групи шляхом дії на психічні структури і глибинні пороки. Маніпулятори враховують вік і нахили глядачів, зокрема й сексуальність. Наприклад, наполовину роздягнута співачка збуджує певний тип публіки чоловічого роду, адже несе в собі готову до спілкування партнершу, а співак в розстібнутій сорочці приваблює увагу жінок, яким бракує чоловічої уваги. Тим самим відбувається насильницький вплив на інстинкти людини, який сильніший, ніж вплив на людський розум, входячи в особисту інтимну сферу життя людини і розпалюючи пристрасть, азарт, хтивість, викривлюючи і спотворюючи її духовний світ.

Менш агресивним моментом естрадної маніпуляції можна вважати спілкування артиста з залом, використовуючи потенціал "натовпу", який готовий прислухатись до лідера і йти за ним. "Підніміть руки, я вас не чую!", "Голосніше!", "Лівий ряд співає!" – ці і подібні прийоми використовують при комунікативних маніпуляціях для доведення натовпу до стану "розігріву". Коли недоступний в своїй величі кумир звертається ніби безпосередньо до певних осіб в залі, відбувається викид емоцій, афектних реакцій, і натовп, сам того не помічаючи, стає керованим. Тим часом кожному хочеться йти за лідером, внаслідок чого виникає бажання побачити його ще раз і ще раз, знову придбати квиток на шоу.

Вплив естрадної маніпуляції завжди індивідуальний: він залежить не тільки від віку, але і від душевних якостей, моральних принципів, інтелектуального розвитку, виховання. Протистояти естрадним маніпуляціям зможе тільки розвиток сильного інтелекту у громадян суспільства і вихована в моральних рамках душа, яка зможе інстинктивно розрізнити, де маніпуляція, а де дійсність. Тому необхідно дедалі глибше вивчати принципи, прийоми і види естрадної маніпуляції, безпосередньо пов'язані з явищами масової культури і шляхи знешкодження їх впливу на свідомість мас. Для початку потрібно і науковцям, і мистецтвознавцям, і митцям, і педагогам в різних навчальних закладах відкрито говорити про наявність естрадних маніпуляцій в бізнесовому суспільстві і широко висвітлювати шляхи їх подолання та захисту від них.

Одним із таких найдієвіших шляхів є виховання особистості та суспільства взагалі на дійсно мистецькій продукції "вищого ґатунку", прививаючи смак до естетичного, тому що сприйняття загалом залежить від культурної підготовки людини і естетичного досвіду, від знання мови даного виду мистецтва і від ціннісних орієнтацій, незалежно від особистих внутрішніх потреб і вподобань.

З іншого боку, важливим шляхом є виховання справжніх митців – одне з найголовніших завдань сьогоденних творчих "вишів". Завдання науковців, педагогів виховувати не тільки освіченого, високопрофесійного, але і висококультурного фахівця у галузі мистецтва та культури, який би не за примусом, а за внутрішньою потребою "здорового" митця створював такі естрадні шоу, які б відтворювали дійсність у всій її природній красі і спонукали глядача до її наслідування в повсякденному житті. І взагалі, виклики сучасності вимагають розширювати "діапазон" підготовки фахівців в галузі мистецтв, особливо масових, "випускаючи" арттерапевтів, музикотерапевтів, естетико-терапевтів. У наш час музикотерапія, яка би мала бути складовою частиною будь-якого сучасного естрадного шоу, застосовується практично у всіх країнах Західної Єв-

ропи. Певний інтерес в цьому плані викликає ідея В. Петрушина, який розробив принципи і засоби музично-раціональної терапії, "які спрямовані на розширення та збагачення спектру доступних людині переживань та формування в неї такого світогляду, який допомагає бути здоровою та щасливою" [5, 23]. Ефективність позитивного впливу естрадного шоу на свідомість має значно б підвищилась, якби всі задіяні в цьому творчому процесі фахівці, включаючи виконавців і продюсерів, володіли хоча би азами арттерапії та естетикотерапії. "В Україні, як і в інших країнах колишнього СРСР, не існує системи підготовки професійних кадрів в галузі музикотерапії, хоча необхідність в цьому очевидна", – наголошує музикознавець, музикотерапевт, викладач, астропсихолог Г. Побережна [6, 158].

Таким чином, велику зацікавленість і популярність сучасних естрадних шоу можна пояснити розвитком засобів масової комунікації, які безпосередньо причетні до його поширення. Можна стверджувати, що масова комунікація поступово перетворює наше життя в суцільне шоу. Інтерес до різного роду шоу в нас закладений ще з радянських часів. Наприклад, тогочасну популярну програму "Взгляд" з Владиславом Лістєвим замінили модернізовані, навіяні західною культурою більш сучасні ток-шоу "Шустер life", "Кривое зеркало" тощо чи reality-шоу: "А ну-ка, девушки" змінили "Последний герой", "Дом 1, 2..." та ін. Ми можемо спостерігати, як зростає в нашому суспільстві інтерес саме до творчих шоу, програм, конкурсів, таких як, наприклад, "Україна має талант", "Голос країни", "Народний артист", різноманітних кулінарних, спортивних, модельних шоу, які охоплюють різні сторони зацікавленості людини і дають їй можливість через безпосередню участь в шоу або через його перегляд випробувати свої можливості в дійсності, пізнавати себе і навколишній світ, творити і відчувати себе живим і значущим. Все це говорить про те, що масові видовища, у який би спосіб не демонструвалися, дуже потрібні і мають велике значення для широкого загалу, як для отримання задоволення на емоційному рівні, для самоствердження, для спілкування, так і для збагачення інформацією. Будь-яке естрадне шоу матиме успіх, якщо воно буде ксерокопією нашого життя – матиме присмак авантюризму, відваги, людяності, нахабності та цинізму. Різноманітні шоу тому і мають успіх, що вони відображають наше внутрішнє "Я" і в кожному герої чи сюжеті ми впізнаємо себе, своїх близьких людей, стосунки в колективі чи сім'ї і можемо їх проектувати на себе, моделювати, змінювати чи покращувати. Головну роль тут відіграє мотив великої зацікавленості людини своєю персоною та мотив "підглядання в замкову щілину", які і є одними з визначних критеріїв популярності будь-якого шоу.

Я. Ратнер вдало підкреслив значимість будь-якого видовища "як багатогранного суспільного явища, що відображає життя людини і суспільства... Саме видовище значною мірою синтезує все те цінне, що зібрано у світовій культурі, є формою впливу на суспільну свідомість, специфічним засобом масової комунікації з давніх-давен і до наших днів" [8, 128].

Література

1. Бассин Ф. В. О силе "Я" и психологической защите / Ф. В. Бассин // Вопросы философии. – 1969. – № 2. – С. 124–125
2. Бехер Й.-Р. О литературе и искусстве / Й.-Р. Бехер – М., 1981. – 528 с.
3. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – М. : Искусство, 1986. – 573 с.
4. Гегель Г.В. Ф. Философия духа / пер. Б. А. Фохта // Энциклопедия философских наук. – Т. 3. – М. : Госполитиздат, 1956. – 350 с.
5. Петрушин В. И. Музыкальная психотерапия: Теории и практика. Учебное пособие для студ. вуз. / В. И. Петрушин. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 176 с.
6. Побережна Г. І. Музична терапія у системі освіти в Україні / Г. І. Побережна // Музична освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку. Матеріали науково-практичної конференції. – К., 2001. – С. 157–161
7. Пригожин И. И. Политика – вершина шоу-бизнеса / И.И. Пригожин – М. : ООО "Алкигамма", 2001. – 320 с.
8. Ратнер Я. В. Эстетические проблемы зрелищных искусств / Я. В. Ратнер. – М. : Искусство, 1979. – 135 с.
9. Смерж Л. О. Эстетика: Навчальний посібник / Л. О. Смерж. – К. : Кондор, 2009. – 334 с.
10. Солодовник В. В. Естрада / В. В. Солодовник // Нариси української популярної культури. – К. : УЦКД, 1998. – С. 139–155.
11. Станіславська К. І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури: монографія / К. І. Станіславська. – К. : НАКККиМ, 2012. – 320 с.

References

1. Bassin F. V. (1969). About the power of "I" and psychological protection. *Voprosy filosofii* [in Russian].
2. Beher J.-R. (1981). About literature and art. Moscow [in Russian].
3. Vygotskij L. S. (1986). Psychology of art. Moscow : Iskusstvo. [in Russian].
4. Gegel' G.V.F. (1956). Philosophy of mind (per. B. A. Fohta). *Jenciklopedija filosofskih nauk*. Moscow : Gospolitizdat [in Russian].
5. Petrushin V. I. (2000). Music therapy: Theories and practice. Moscow : VLADOS [in Russian].
6. Poberezhna G. I. (2001). Music therapy in the education system in Ukraine. Music education in Ukraine. Current status, problems of development. Proceedings of the Conference. – Kyiv [in Ukrainian].
7. Prigozhin I.I. (2001). Politics is a top of show business. Moscow : LLC "Alkigamma" [in Russian].
8. Ratner Ja. V. (1979). Aesthetic problems of performing arts. Moscow : Iskusstvo [in Russian].
9. Smorzh L. O. (2009). Aesthetics: Tutorial. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
10. Solodovnyk V. V. (1998). Variety. *Narysy ukrajinsjkoji populjarnoji kuljtyry*. Kyiv : UCKD [in Ukrainian].
11. Stanislavsjska K. I. (2012). Art and entertainment forms of contemporary culture: a monograph. Kyiv : NAKKКиМ [in Ukrainian].